МЕМОРАНДУМ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

в областта на превенцията и контрола на инфекциите (ПКИ)
и антимикробната резистентност (АМР) в рамките на подхода „Единно здраве“

Национален форум с международно участие: Превенция и контрол на инфекциите и антимикробна резистентност в контекста на управлението на здравната система: подходът „Единно здраве“ и междусекторно сътрудничество • София, 29 октомври 2026 г.

А. Въведение

Ние, долуподписаните представители на институции и организации, обединени от разбирането, че антимикробната резистентност (АМР), и инфекциозните рискове в обществото, включително инфекциите, свързани с медицинското обслужване (ИСМО) и с ветеринарномедицинското обслужване (ИСВМО), представляват сериозно предизвикателство за общественото здраве, заявяваме своята готовност за съвместни действия в рамките на подхода „Единно здраве“ (One Health).

Безопасността на пациентите, здравето на хората и животните, опазването на околната среда, превенцията на инфекциите и запазването на ефективността на антибиотиците са наша **споделена управленска, институционална и професионална отговорност** в духа на подхода **„Единно здраве“**.

Антимикробната резистентност засяга и националната сигурност. Тя ограничава способността на здравната система да реагира при епидемии, бедствия, масови поражения и военни конфликти, а зависимостта от внос на антибиотици, активни вещества и средства за диагностика е стратегическа уязвимост. **Регламент (ЕС) 2022/2371 включва антимикробната резистентност и инфекциите, свързани с медицинското обслужване, сред сериозните трансгранични заплахи за здравето, а Европейският орган за готовност и реакция при извънредни здравни ситуации (HERA) я определя като една от четирите приоритетни заплахи за Европейския съюз.** Затова превенцията на инфекциите и запазването на ефективността на антибиотиците следва да бъдат част и от политиките за сигурност, готовност и устойчивост на страната.

Б. Цел

Настоящият меморандум има за цел да обедини институциите, лечебните заведения, професионалните, неправителствените и пациентските организации, академичните структури, индустрията и други заинтересовани страни около **общи приоритети и координирани действия за ограничаване на АМР и превенция на инфекциите** в рамките на подхода „Единно здраве“. Сътрудничеството е насочено към утвърждаване на превенцията като **управленски и институционален приоритет, подкрепен с ясни отговорности, необходимите ресурси и проследими резултати**. Сътрудничеството е споделено между следните участници:

А. Държавни институции на стратегическо ниво

- **Министерство на здравеопазването (МЗ):** Основен орган, който определя държавната политика, приема медицинските стандарти, наредбите и координира националните програми.
- **Министерство на земеделието и храните (МЗХ):** Заедно с МЗ финансира и изпълнява мерките по концепцията „Единно здраве“, тъй като свръхупотребата на антибиотици в животновъдството е пряко свързана с резистентността при хората.
- **Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ):** Контролира употребата на антимикробни средства във ветеринарния сектор и нивата на остатъчни вещества в храните от животински произход.

- **Министерство на околната среда и водите (МОСВ):** Участва в мониторинга на антибиотичното замърсяване в отпадните води и почвите, което е третият стълб от концепцията „Единно здраве“.

Б. Специализирани контролни и експертни органи

- **Национален център по заразни и паразитни болести (НЦЗПБ):** Осъществява методическо ръководство, епидемиологичен надзор и лабораторен мониторинг. В него функционира Националната референтна лаборатория по контрол и мониторинг на АМР, събираща данните от системата *BulStar*.
- **Регионални здравни инспекции (РЗИ):** Провеждат прекия контрол на областно ниво върху спазването на противоепидемичния режим в болниците, извършват проверки и събират отчетите за открити ИСМО.
- **Изпълнителна агенция „Медицински надзор“ (ИАМН):** Инспектира качеството на медицинската помощ и безопасността на пациентите, включително случаите на системно укриване или неправилно управление на взривове от вътреболнични инфекции.
- **Национална здравноосигурителна каса (НЗОК):** Чрез финансови механизми и алгоритми на клиничните пътеки може да залага изисквания за правилна антибиотична профилактика (например при хирургични интервенции).
- **Националният съвет по цени и реимбурсиране на лекарствените продукти**
- **Изпълнителна Агенция по Лекарствата (ИАЛ)**
- **Дирекция „Контрол на ветеринарномедицинските продукти“ (КВЛП) в ЦУ на БАБХ,** извършва експертна оценка и регистрация на ВЛП, лицензира и контролира обектите за производство и търговия, осъществява лабораторен контрол на продуктите на пазара и фармакологична бдителност, включително предприемане на ограничителни мерки и изтегляне на опасни продукти.
- **„Здравеопазване и хуманно отношение към животните“ (ЗХОЖ)**

В. Лечебни заведения (Болници и диагностични центрове)

Съгласно Наредба № Н-4 директната отговорност в болничната среда се разпределя между:

- **Ръководството на болницата (Мениджмънт):** Осигурява ресурси за дезинфекция, лични предпазни средства и изолатори.
- **Комисии по вътреболнични инфекции (КВБИ):** Постоянно действащи структури във всяка болница, които анализират епидемичната обстановка и организират мерките за контрол.
- **Мултидисциплинарни екипи по антибиотична политика:** Задължителни екипи (включващи микробиолози, инфекционисти, клиницисти и фармацевти), които изготвят болничните гайдлайни за ограничаване на излишния прием на широкоспектърни антибиотици.
- **Микробиологични лаборатории:** Извършват бърза диагностика и скрининг на пациентите за мултирезистентни микроорганизми.

Г. Професионални, съсловни организации и образователни институции

- **Български лекарски съюз (БЛС)**
- **Национално сдружение на общопрактикуващите лекари в България (НСОПЛБ)**
- **Български зъболекарски съюз (БЗС)**
- **Български ветеринарен съюз (БВС)**
- **Български фармацевтичен съюз (БФС)**
- **Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ)**
- **Медицински университети:**
- **Българска асоциация на търговците на едро и дребно с лекарства (БАТЕДЛ)**
- **БГФармА**
- **АРФАРМ**

Сътрудничеството е в подкрепа на изпълнението на Националната програма за действие срещу антимикробната резистентност 2026–2029 г.

В. Основни направления на сътрудничество

Страните ще си сътрудничат, в рамките на своята компетентност, по следните шест приоритетни направления (залегнали в Националната програма за АМР 2026 – 2029 и Наредба 3 за ИСМО на МЗ от 2026):

1. Превенция и контрол на ИСМО и управленска отговорност

Утвърждаване на превенцията и контрола на ИСМО като **управленски приоритет в лечебните заведения за болнична и извънболнична помощ**, с ясна отговорност на ръководствата, обучени екипи и необходимите кадрови, материални и финансови ресурси.

Предприемане на съвместни действия и изготвяне на предложения за усъвършенстване на нормативната уредба и нейното прилагане с цел по-ефективна превенция и контрол на ИСМО.

Насърчаване на съвместни инициативи за остойностяване на мерките за превенция на ИСМО и оценка на очакваните спестявания и възвръщаемостта на инвестициите, включително по предложение на неправителствените и пациентските организации.

Като практически приоритети ще се обсъждат постепенното преодоляване на недостига на медицински персонал, който затруднява спазването на стандартите, подобряването на системата за ПКИ (превенция и контрол на инфекциите) в извънболничната помощ и изграждането ѝ в заведенията за продължителна грижа.

2. Обучение, изграждане на капацитет и информираност

Укрепване на преддипломното обучение по превенция и контрол на инфекциите, ИСМО и АМР във висшите медицински училища, включително чрез по-широкото им застъпване в обучението по епидемиология и в относимите дисциплини за студенти по медицина, дентална медицина, фармация и здравни грижи. Постепенно включване на принципите на подхода „Единно здраве“ като основа за интердисциплинарна подготовка и цялостен поглед към здравето.

Продължаващо обучение на хуманно-медицинските и ветеринарно-медицинските специалисти и фармацевтите и обмен на знания, добри практики и експертиза, с постепенно включване на принципите на подхода **„Единно здраве“** в обучителните програми като основа за интердисциплинарна подготовка и цялостен поглед към здравето.

Повишаване на информираността и здравната култура на пациентите и обществото относно рационалната антибиотична употреба и превенцията на инфекциите.

Насърчаване на целенасочена комуникация с пациентите за ограничаване на неоправданите очаквания за антибиотично лечение и повишаване на разбирането за случаите, в които антибиотик не е необходим. Подкрепа за повишаване на обхвата на националните имунизационни програми като важен инструмент за превенция на инфекциите.

Страните ще насърчават продължаващото обучение на медицинските специалисти, фармацевтите, ветеринарните лекари, специалистите по дентална медицина и здравните грижи, както и обмена на знания, добри практики и експертиза. Обучението следва да подпомага осъвременяването на знанията и уменията, ефективната координация и постепенното включване на принципите на „Единно здраве“.

В хуманната и ветеринарната медицина и в областта на опазването на околната среда е необходимо целенасочено обучение на студентите и включване на темите за ИСМО, АМР и превенцията на

инфекциите във всички относими дисциплини. Ще се обсъждат и специализирани курсове за продължаващо обучение по болнична хигиена и ПКИ, както и подготовка на експерти с ръководни функции.

3. Надзор, отчитане и проследяване на резултатите

Подобряване на надзора и отчитането на АМР, ИСМО и антибиотичната употреба чрез **съгласувани показатели, определени отговорници** и обмен на обобщени данни и анализи, с обратна връзка към лечебните заведения, проследяване на резултатите и коригиращи действия.

Развитие на систематичен анализ на антибиотичното предписване в извънболничната медицинска помощ, включително по региони и групи, с обратна връзка към общопрактикуващите лекари и целенасочена подкрепа при установяване на прекомерна или неподходяща употреба.

В тази връзка страните ще обсъдят създаването и въвеждането на съвременна система за регистриране на ИСМО.

Насърчаване на прозрачността и доброволното споделяне на резултатите и добрите практики между лечебните заведения с цел стимулиране на устойчиво подобрение на качеството и безопасността на пациентите.

4. Рационална антибиотична употреба и прилагане на ръководства

Разработване или актуализиране и прилагане на **практически приложими фармакотерапевтични ръководства за рационална антибиотична употреба** в извънболничната и болничната медицинска помощ.

Научните медицински дружества и професионалните организации по съответните специалности и групи заболявания се ангажират с експертен принос при разработването и актуализирането на ръководствата, съобразяването им със специфичните клинични потребности и групи пациенти, както и с разпространението и подпомагането на прилагането им сред съответните специалисти. Ръководствата се съобразяват с препоръките на WHO и ECDC и с AWaRe класификацията на антибиотиците. Насърчаване на практическото прилагане на класификацията AWaRe в ежедневната клинична практика, включително в първичната медицинска помощ, чрез обучение и подходящи практически инструменти за подпомагане на избора на антибиотична терапия.

Ще се насърчават програми за управление на антимикробната употреба *(antimicrobial stewardship)* в болниците, извънболничната помощ, заведенията за продължителна грижа и ветеринарномедицинския сектор, включително животновъдството. При клинично обосновани случаи ще се насърчава и прилагането на стратегията за отложено предписване на антибиотик като подход за ограничаване на ненужната антибиотична употреба.

Сътрудничество с компетентните институции за подобряване на спазването и контрола по прилагането на нормативните изисквания за антибиотична употреба. Провеждане на информационни кампании и обучения за специалистите. (Подготовка, обучение на експерти с ръководни функции, където е необходимо.)

Насърчаване на интердисциплинарна комуникация и координация с **МЗХ и БАБХ** за съгласуване на политиките за рационална употреба на антимикробни средства в хуманната и ветеринарната медицина.

5. Своевременна диагностика, устойчив достъп и лекарствена сигурност при антимикробната терапия

Създаване на национален списък на есенциални антибиотици с гарантиран от държавата достъп и наличност, съобразен с принципите на WHO Essential Medicines List и националните данни за резистентност.

Подобряване на достъпа до своевременна микробиологична диагностика, включително чрез по-широко въвеждане и рутинно използване на подходящи бързи диагностични тестове в кабинетите на общопрактикуващите лекари, както и достъп до детайлна микробиология и антибиограми при клинични показания, с цел обоснован избор и последваща корекция на антибиотичното лечение без забавяне на необходимата терапия.

Сътрудничество и активен диалог между институциите, бизнеса, неправителствения сектор и пациентските организации за устойчив достъп до ефективни антибиотици, диагностика и средства за превенция на инфекциите, включително чрез взаимодействие с производители и доставчици за ограничаване на недостига.

Проучване на нормативната уредба и опита на други страни и предприемане на съвместни действия за създаване на **целеви фонд за подпомагане на достъпа на пациенти до лечение със скъпоструващи антибиотици**, при медицински обоснована необходимост и недостатъчно или липсващо финансиране. Подпомагането следва да се осъществява при ясни и равнопоставени критерии, независима експертна оценка и прозрачност при управлението и разходването на средствата. Организацията и финансирането на фонда ще бъдат предмет на отделно съгласуване между всички заинтересовани страни.

6. Междусекторно сътрудничество в рамките на подхода „Единно здраве“

Развитие на координирано сътрудничество между институциите, лечебните заведения, академичната и експертната общност, професионалните и пациентските организации, фармацевтичната индустрия и компаниите в областта на диагностиката, медицинските изделия и болничната хигиена, ветеринарномедицинския сектор и сектора по опазване на околната среда, при **прозрачност и независимост на експертните решения**.

Ограничаването на ИСМО и АМР следва да бъде приоритет за всяка участваща организация. Страните ще обсъдят необходимостта националните стратегии да получат правителствена подкрепа, координация, проследяване и подходящо финансово обезпечаване.

Като предложение за последващо обсъждане може да се разгледа създаването към Министерството на здравеопазването на експертен комитет за ограничаване на ИСМО и АМР или на два отделни експертни формата. Конкретният модел и функции следва да бъдат съгласувани между заинтересованите страни.

Съвместни инициативи за подобряване на координацията в областта на ПКИ и АМР и подкрепа на ефективни политики и мерки, основани на интегриран подход към здравето на хората, животните и опазването на околната среда.

Г. Принципи

Сътрудничеството се основава на:

- Спазване на принципа за поставяне на обществения интерес и интереса на пациента на първо място;
- Доброволност и равнопоставеност;
- прозрачност и независимост на експертните решения;

- взаимно уважение и отговорност;
- координация и споделена отговорност;
- ориентация към практични и устойчиви решения.

Д. AMP коалиция

В рамките на настоящия меморандум се поставят основите на национална AMP коалиция, която ще служи като платформа за координация, обмен на информация и съвместни действия между участващите страни.

- За последващата координация участващите страни следва да определят лица за контакт и съгласуват конкретни съвместни инициативи по приоритетите на меморандума. Срок за определяне на контактни точки от страните – 20 Декември 2026 г.

Е. Заключителни разпоредби

Настоящият меморандум:

- не създава финансови или правни задължения;
- има доброволен и обществено-достъпен характер;
- може да бъде разширяван с нови участници;
- влиза в сила от датата на подписването му.

Конкретните мерки за прилагане на Меморандума ще бъдат обсъдени в експертните дискусии на Националния форум на 29 октомври 2026 г. Предложенията ще бъдат обобщени и изпратени на всички партньори за коментари и съгласуване на последващите действия. Работата ще продължи в поредица от тематични експертни срещи за уточняване на отговорностите, сроковете и необходимите ресурси за изпълнение на съгласуваните мерки.

Основни спонсори и асоциирани партньори:

ELTA'90 More than Technology · RIDACOM Promoting Science Supporting Future · PCP · Health Point Think Prevention